

Nr 2

Trafikutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1971/72 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Kapitalbudgeten

1. **Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 8, s. 134–137 i utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1971) lämnat en sammanfattande redogörelse för kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och luftfartsverkets fonder samt statens vägverks förrädsfond och sjöfartsverkets fond.

Den för budgetåret 1971/72 förordade investeringsverksamheten framgår av följande tabell. Som jämförelse har i denna även upptagits beloppen för den hösten 1970 beräknade förbrukningen under budgetåret 1970/71.

	1970/71 Beräknat hösten 1970	1971/72 Verkens förslag milj. kr.	Förordnat av dep.chefen
Postverket	53,5	48,0	35,4
Televerket, exkl. rundradio	595,3	699,0	624,9
Statens järnvägar	377,6	451,0	355,0
Luftfartsverket	41,5	85,8	71,4
Statens vägverk	56,0	86,8	56,2
Sjöfartsverket	21,8	26,5	12,8
	1 145,7	1 397,1	1 155,7

I efterföljande tablå (s. 2) lämnas en sammanfattande översikt av de faktiska investeringarna under budgetåren 1970/71 och 1971/72. Därav framgår även beräkningen av de för investeringarnas genomförande erforderliga anslagsbeloppen. Siffrorna anges i milj. kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971:946 av herrar Magnusson i Borås och Söderström vari hemställts att riksdagen måtte besluta att anslagsramen för kommunikationsdepartementets kapitalbudget måtte minskas med 114 milj. kr. i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

	Investe- ringsut- gifter	Av verken planerade investerings- utgifter		Av departe- mentschefen beräknade in- vesteringsutgifter		Reserva- tioner den 30/6	Anslag	Förslag	Beräk- nade reserva- tioner d. 30/6
	1969/70	1970/71	1971/72	1970/71	1971/72	1970	1970/71	1971/72	1971
Postverket	58,3	50,6	48,0	53,5	35,4	9,9	55,2	27,3	11,6
Televerket, exkl. rundradio	592,0	698,4	699,0	595,3	624,9	59,2	592,1	631,4	56,0
Statens järnvägar	366,4	414,3	451,0	377,6	355,0	36,9	367,6	363,6	26,9
Luftfartsverket	32,0	50,6	85,8	41,5	71,4	6,9	48,0	65,1	13,4
Vägverket	54,4	74,2	86,8	56,0	56,2	5,4	56,2	56,2	5,6
Sjöfartsverket	33,3	22,8	26,5	21,8	12,8	0,8	22,9	12,2	1,9
Summa	1 136,4	1 310,9	1 397,1	1 145,7	1 155,7	119,1	1 142,0	1 155,8	115,4

Utskottet

Enligt den i 1970 års statsverksproposition förordade och av riksdagen sedermera godkända planen för investeringarna inom kommunikationsverkens fonder beräknades den totala medelsförbrukningen – exklusive anslaget till rundradioanläggningar å televerkets fond – under innevarande budgetår till 1 124 milj. kr. Sedermera har postverket på tilläggsstat I anvisats ett anslag av 13,9 milj. kr. för att möjliggöra för postbanken att teckna aktier i ett fastighetskreditaktiebolag, som banken fått Kungl. Maj:ts medgivande att bilda tillsammans med Sveriges kreditbank. Genom vissa smärre övriga ramändringar uppgår den nuvarande ramen till 53,5 milj. kr. Televerket har medgetts ramökning genom Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1970 med 6 milj. kr. för teckning av aktier i ELLEMTTEL Utvecklings AB och den 2 oktober 1970 med 700 000 kr. för visst markförvärv. Den 9 juli 1970 minskades televerkets ram med 3,5 milj. kr. till följd av en konjunkturbetingad senareläggning av vissa byggen. De olika ramändringarna innebär att den nuvarande ramen uppgår till 595,3 milj. kr. För SJ har investeringsramen för innevarande budgetår ökats med 10 milj. kr. för investeringar i rullande materiel med anledning bl. a. av riksdagens beslut om transportstöd till Norrland. Den totala investeringsomslutningen under berörda fonder beräknas därmed under budgetåret 1970/71 uppgå till 1 145,7 milj. kr. Någon ytterligare medelsanvisning från riksdagens sida för att den sålunda förutsatta medelsförbrukningen skall kunna uppnås är med hänsyn till befintliga medelsreservationer ej erforderlig.

I sina framställningar om anslag för nästa budgetår har verksstyrelserna räknat med en medelsförbrukning om sammanlagt 1 397,1 milj. kr. Departementschefen har emellertid vid en avvägning från olika synpunkter funnit medelsförbrukningen böra begränsas till 1 155,7 milj. kr. Detta innebär en ökning med 64,6 milj. kr. jämfört med beräkningarna i 1970 års statsverksproposition av medelsförbrukningen för motsva-

rande ändamål under innevarande budgetår – om man därvid bortser från medelsförbrukningen för speciella ändamål av engångskaraktär. Under samma förutsättning innebär det en ökning med 51,2 milj. kr. om jämförelse sker med de hösten 1970 gjorda beräkningarna. Till närmare belysning av de framlagda förslagen har departementschefen i statsrådsprotokollets inledande översikt lämnat en sammanfattande redogörelse för investeringsbehoven inom de olika verken samt i korthet berört investeringarnas inriktning för nästa budgetår.

Vad departementschefen härom anfört har i nu förevarande sammanhang inte gett utskottet anledning till särskilt uttalande. Till frågan om investeringsverksamhetens omslutning för de skilda verken under nästa budgetår samt storleken av de anslag som erfordras för dennas genomförande återkommer utskottet under respektive punkter i det följande. I samband därmed kommer utskottet även att redovisa sitt ställningstagande till vissa motionsledes väckta frågor.

Beträffande det i motionen 1971:946 framställda yrkandet om en *minskning* med sammanlagt 114 milj. kr. *av medelsanvisningen* under här ifrågavarande fonder får utskottet anföra följande.

Såsom av propositionen framgår och av motionärerna jämväl framhållits har anslagen för nästa budgetår under dessa fonder beräknats så, att de jämte förutsedda behållningar vid budgetårets ingång skall motsvara den föreslagna medelsförbrukningen och därutöver ge en marginal om ca 10 %. En sådan marginal finner motionärerna onödig och från budgettekniska synpunkter olämplig samt hemställer därför om förenämnda minskning av den av departementschefen föreslagna medelsanvisningen.

Utskottet vill i anledning härav erinra om att den nuvarande anslagsmetodiken – innebärande främst att de olika investeringsanslagen under varje kapitalfond sammanslagits till i huvudsak ett kollektivanslag – i princip beslöts redan vid 1962 års riksdag samt tillämpats fr. o. m. budgetåret 1963/64. På respektive kollektivanslag skulle enligt nämnda beslut en viss marginal utöver ramen finnas tillgänglig för att möjliggöra en av konjunkturmässiga eller eljest särskilda skäl påkallad höjning av medelsförbrukningen under löpande budgetår. Vid sin behandling av dessa frågor fann också riksdagen den föreslagna omläggningen innebära avsevärda fördelar från anslagstekniska synpunkter samt vara väl ägnad att tjäna det därmed angivna syftet, nämligen att för de affärsdrivande verkens och förrådsfondens del skapa ökad frihet i investeringshänseende inom de ramar som av Kungl. Maj:t fastställs.

Trafikutskottet kan för sin del inte finna skäl föreligga att frånga de av riksdagen tidigare godtagna principerna för budgettekniken på detta område. Med hänsyn härtill och då anslagsmarginalen ej heller synes böra minskas i enlighet med motionärernas förslag avstyrks mo-

tionen i fråga.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet att riksdagen med avslag å motionen 1971: 946 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.

Statens affärsverksfonder

Postverket

2. **Postverkets anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (s. 138–148) föreslagit riksdagen *dels* att för budgetåret 1971/72 under postverkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag av 27 300 000 kr., *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en tjänst som överinspektör i Ce 1 vid postverket.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1971: 926 av herr Glimnér m. fl. vari hemställt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att där postutdelning sker den skall ske alla vardagar.

Utskottet

I sin framställning om anslag för nästa budgetår har postverket räknat med en medelsförbrukning av 48 milj. kr. – efter viss frånräkning i anledning av anslagsanvisningen på tilläggsstat I för innevarande budgetår. Av medelsförbrukningen hänförs 12,5 milj. kr. till den fortsatta tillbyggnaden av postgirohuset i Stockholm.

Departementschefen har ansett förbrukningen böra begränsas till 35,4 milj. kr., vilken med jänspråktagande av tillgängliga reservationsmedel samt under de i statsrådsprotokollet i övrigt angivna förutsättningarna kräver en medelsanvisning om 27,3 milj. kr. Förslaget möjliggör att tillbyggnaden av postgirohuset kan fortgå planenligt. Vidare kan bl. a. igångsättas nybyggnad av posthus i Helsingborg och Ystad samt om- och tillbyggnad av posthuset i Norrtälje.

Utskottet har för sin del funnit sig kunna godta den förordade ramen för postverkets medelsförbrukning under nästa budgetår. Den föreslagna fördelningen av investeringarna på skilda utgiftsändamål tillstyrks också av utskottet liksom anslagsberäkningen.

Utskottet har heller inget att erinra mot att Kungl. Maj:t i enlighet med departementschefens förslag bemyndigas inrätta en tjänst som överinspektör i Ce 1 vid postverket.

Med anledning av det i motionen 1971: 926 framställda yrkandet vill utskottet till en början framhålla att som allmän princip redan gäller att postutdelning skall ske på det sätt motionärerna yrkat. Fall förekom-

mer dock där en sådan ordning – till följd av geografiska förhållanden och kommunikationsförhållanden m. m. samt därav föranledda kostnader – rimligen inte kan tillämpas.

I samband med 1964 års beslut om ändrad organisation av postverket (prop. 141, SU 136, rskr. 295) underströks att verket är ett allmännyttigt företag, varmed anses följa en skyldighet i princip att bl. a. genom ett över hela landet utbrett nät av postanordningar erbjuda erforderlig postal service ävensom att uppehålla denna service också i områden i vilka rörelsen inte är bärkraftig. Vidare framhölls att det är angeläget att verket söker utveckla, anpassa och differentiera servicen på ett sådant sätt och i sådana former att den tillgodoser näringslivets och allmänhetens önskemål och dessutom på ett naturligt sätt kan inpassas i verkets organisations- och arbetsmönster.

Enligt vad utskottet erfarit pågår enligt dessa riktlinjer en omfattande verksamhet inom verket i syfte att förbättra och rationalisera dess service gentemot allmänheten, bl. a. genom en successiv utveckling och motorisering av lantbrevbäringen. Inte minst för skärgårdarnas och glesbygdernas befolkning har åtgärder i nämnda syfte vidtagits. En särskild servicekommitté inom postverket har också nyligen för verkets styrelse lagt fram förslag berörande en ytterligare förbättrad servicestandard m. m.

Utskottet anser sig kunna utgå från att bl. a. i samband med prövningen av dessa förslag även frågor av den art motionärerna aktualiserat beträffande skärgårdarnas postkommunikationer kommer att vederbörligen uppmärksammas. Någon särskild åtgärd i frågan från riksdagens sida synes med hänsyn till det anförda ej påkallad varför motionen i fråga avstyrks.

Utskottet hemställer
att riksdagen

1. till *Posthus m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 27 300 000 kr.,
2. bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en tjänst som överinspektör i Ce 1 vid postverket,
3. avslår motionen 1971: 926.

Televerket

3. **Televerkets anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (s. 149–166) föreslagit riksdagen att *dels* för budgetåret 1971/72 under telverkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag av 631 400 000 kr., *dels* uppdra åt fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsemedel åt televerket tillhandahålla verket en från 400 000 000 kr. till 625 000 000 kr. ökad rörlig kredit.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 209 av herrar Palm och Larsson i Lotorp vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en revision av telefonreglementet i överensstämmelse med de riktlinjer som angivits i motionen,

dels motionen 1971: 395 av herr Eriksson i Arvika m. fl. vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att uppdrag ges till glesbygdsutredningen att med förtur utreda och framlägga förslag om nedsättning av avgiften för pensionär när det gäller flyttning av telefon,

dels motionen 1971: 925 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl. vari hemställt att riksdagen måtte besluta att telefonabonnet, som så önskar, utan särskild kostnad får samtalsmätare installerad i anslutning till befintlig telefonapparat,

dels motionen 1971: 74 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning dels av frågan om närsamtalstaxa inom de nya kommunerna och inom kommunblocken, dels av frågan om utjämning av telefontaxorna för hela landet i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionen,

dels motionen 1971: 145 av herrar Johnsson i Blentarp och Johansson i Simrishamn vari hemställt att riksdagen som sin mening uttalar att en översyn bör ske av taxestystemet med syfte att pröva förutsättningarna att för hela landet använda riktnummerområde som lokaltaxeområde,

dels motionen 1971: 396 av herrar Gustafsson i Byske och Pettersson i Örebro vari hemställt att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande införandet av en för hela landet gällande enhetlig teletaxa,

dels motionen 1971: 44 av herrar Börjesson i Falköping och Eriksson i Bäckmora vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning om övergång till en för hela landet enhetlig telefontaxa i enlighet med vad som har anförts i motionen,

dels motionen 1971: 257 av herr Sellgren m. fl. vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad i motionen anförts beträffande påskyndande av översynen av televerkets taxor,

dels motionen 1971: 498 av herr Nordgren m. fl. vari, såvitt nu är i fråga, hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en arbetsgrupp som med beaktande av regionpolitiska och teletekniska synpunkter ser över nuvarande teletaxor så skyndsamt att förslag om enhetliga eller reducerade teletaxor kan framläggas under innevarande år,

dels motionen 1971: 954 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. vari hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att SOS-anropet »Jourhavande präst» beviljas avgiftsbefrielse såsom nu sker för anropen »Jourhavande läkare» m. fl.

Utskottet

Den av televerket för nästa budgetår beräknade medelsförbrukningen av 699 milj. kr. har av departementschefen ansetts böra begränsas till 624,9 milj. kr. Med ianspråktagande av tillgängliga reservationsmedel samt under de i statsrådsprotokollet i övrigt angivna förutsättningarna kräver en sådan ram en medelsanvisning av 631,4 milj. kr. Den av departementschefen föreslagna investeringsplanen möjliggör bl. a. anskaffandet av en automatisk telegramförmedlingscentral vid Stockholms telegrafstation samt till begränsad del den fortsatta utbyggnad av tele-nätet som erfordras på grund av ökningen av antalet abonnenter och den ännu kraftigare ökningen av teletrafiken.

Utskottet har vid sin prövning av berörda frågor funnit sig kunna godta den förordade ramen för medelsförbrukningen under televerkets fond. Den förutsedda fördelningen på skilda investering ändamål har ej gett utskottet anledning till erinran liksom ej heller anslagsberäkningen. Utskottet tillstyrker vidare – på de av departementschefen anförda skä-len – att maximibeloppet för verkets rörliga kredit i riksgäldskontoret ökas med 225 milj. kr. till 625 milj. kr.

Beträffande vissa motionsledes aktualiserade frågor får utskottet an-föra följande.

I motionen 1971: 209 har yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t be-gär en *revision av telefonreglementet* i överensstämmelse med de rikt-linjer som angetts i motionen. Enligt vad utskottet inhämtat har de av motionärerna påtalade förhållandena uppmärksammats inom verket – utan att dock ännu ha föranlett några egentliga åtgärder. Förslag väntas vidare inom kort från justitiedepartementets sida rörande bl. a. regle-ringen av frågan om arbetsgivares ansvar för arbetstagares åtgärder m. m. Dessa förslag torde även beröra urformningen av skadesåndsreglerna på det offentliga området. Med hänsyn härtill och då utskottet förutsät-ter att som följd härav en översyn kommer till stånd av bestämmelserna på det nu aktuella området synes någon särskild åtgärd från riksdagens sida ej påkallad. Motionen avstyrks därför.

I motionen 1971: 395 har yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t be-gär att uppdrag ges till glesbygdsutredningen att med förtur utreda och framlägga förslag om *nedsättningen av avgiften för pensionärer* i vad avser flyttning av telefon. Utskottet kan i och för sig ansluta sig till de allmänna synpunkter motionärerna därvid anført beträffande angelä-gheten av tillgång till telefon för pensionärer. Enligt vad utskottet

inhämtat har emellertid nämnda utredning redan – i överensstämmelse med meddelade direktiv – tagit upp frågor som berör pensionärernas kostnader för telefoninnehav m. m. I avvaktan på resultatet härav är utskottet inte nu berett att ta ställning till på vilket sätt dessa spörsmål skall lösas. Med hänsyn härtill och då utskottet inte heller finner det lämpligt att begära en förtursbehandling av frågan avstyrks motionärernas yrkande om en särskild framtällning till Kungl. Maj:t i ämnet.

Av bl. a. kostnadsskäl har utskottet ej heller ansett sig kunna tillstyrka yrkandet i motionen 1971: 925 att telefonabonnet som så önskar utan särskild avgift skall få *samtalsmätare* installerad i anslutning till befintlig telefonapparat. Utskottet vill dock i sammanhanget erinra om de möjligheter som föreligger för abonnent att på begäran och utan kostnad för egen del genom s. k. automatisk trafikavläsning, ordnad genom televerkets försorg, följa upp samtalsregistreringen och därmed även debiteringen.

I motionen 1971: 74 har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning rörande dels *närsamtalstaxa* inom de nya kommunerna och kommunblocken, dels *utjämning av telefontaxorna* för hela landet. Vidare har i motionen 1971: 145 yrkats att riksdagen skall uttala att en *översyn av taxsystemet* bör ske med syfte att pröva förutsättningarna att för hela landet använda riktnummerområde inom lokal-taxeområde. I motionerna 1971: 396 och 1971: 44 har begärts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning och förslag beträffande införande av en *enhetlig telefontaxa* för hela landet och i motionen 1971: 257 har yrkats att den pågående *översynen av televerkets taxor* skall påskyndas. Slutligen har i motionen 1971: 498, såvitt nu är i fråga, yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär *tillsättandet av en arbetsgrupp* som med beaktande av regionpolitiska och teletekniska synpunkter ser över nuvarande teletaxor så skyndsamt att förslag om enhetliga eller reducerade taxor kan framläggas under innevarande år.

I anledning av motioner i samma syfte som de nu nämnda framhöll statsutskottet vid fjolårets riksdag (utl. nr 90) att utskottet i likhet med motionärerna fann största möjliga utjämning av telefontaxorna önskvärd. Ett prioriterat utredningsarbete påginge emellertid inom televerket i detta syfte. Utskottet, som i anslutning härtill förklarade sig vara väl medvetet om att frågans belysning krävde omfattande undersökningar av teknisk och ekonomisk art, förutsatte också att utredningsarbetet bedrevs med största möjliga skyndsamhet.

Som bilaga till televerkets anslagsframställning för nästa budgetår ingår en promemoria rörande de förslag som redan framlagts beträffande taxelättnader för telefonsamtal med centralort i eget kommunblock. Enligt dessa förslag skulle taxenädringen inledas under budgetåret 1971/72 men i angelägna fall kunna införas redan dessförinnan där så

vore möjligt. Vidare skulle denna taxereform genomföras i sådan takt att den blir slutförd under budgetåret 1973/74, varigenom viss anknytning erhålles till tidpunkten för kommunreformens fullbordande. De sålunda framlagda förslagen har enligt vad som upplysts utskottet numera blivit prövade och i princip godkända av verkets styrelse.

Utskottet har också inhämtat upplysningar beträffande utredningsarbetet i övrigt. Härav framgår att förslag beträffande utvidgade huvudortstaxor eller s. k. norrlandstaxor beräknas kunna framläggas första eller andra halvåret 1971 och förslag beträffande reducering av antalet avståndsklasser under andra halvåret samma år. Härigenom skulle i och för sig – under förutsättning dock att erforderliga investeringsmedel ställs till förfogande och kompenserande taxehöjningar beslutas – möjligheter skapas för genomförande av utvidgade huvudortstaxor under budgetåren 1972/73–1974/75 samt reducering av antalet avståndsklasser under budgetåren 1973/74–1975/76.

Med konstaterande av det anförda vill utskottet för sin del understryka det angelägna i att utredningsarbetet slutföres i den planerade ordningen samt att detta i sin tur och i enlighet med av riksdagen uttalade önskemål snarast leder till den åsyftade utjämningen av telefon-taxorna. Utskottet förutsätter också att därvid inte minst regionalpolitiska synpunkter beaktas.

Genom vad utskottet sålunda anført synes motionärernas syften i allt väsentligt tillgodosedda och någon särskild åtgärd i ämnet från riksdagens sida f. n. ej påkallad.

I motionen 1971:954 har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att SOS-anropet »*Jourhavande präst*» beviljas avgiftsbefrielse såsom nu sker för anropen »*Jourhavande läkare*» m. fl.

Vad motionärerna därvid anført till stöd för sitt yrkande finner utskottet i och för sig värt beaktande. Enligt vad utskottet erfarit har någon framställning i ämnet ej ingivits till televerkets centralförvaltning, varför frågan inte blivit principiellt prövad. I anslutning härtill må nämnas att den avgiftsbelagda delen av SOS-tjänsten omfattar bl. a. vissa hjälporgan ingående i apoteksväsendet, haveriväsendet, sjukvården (inkl. jourhavande tandläkare), sjuktransportväsendet och socialvården. Skäl kan anföras mot att finansieringen av den verksamhet motionen avser skall ske via det affärsdrivande verkets taxor. Det synes böra prövas om inte kostnaderna, såsom nu i viss utsträckning tycks vara fallet, kan bestridas med allmänna medel av annat slag. Utskottet avstyrker under hänvisning till det anförda motionen i fråga.

Utskottet hemställer
att riksdagen

1. till *Teleanläggningar m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 631 400 000 kr.,

2. uppdrager åt fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsemedel åt televerket tillhandahåller verket en från 400 000 000 kr. till 625 000 000 kr. ökad rörlig kredit,
3. avslår motionen 1971: 209,
4. avslår motionen 1971: 395,
5. avslår motionen 1971: 925,
6. avslår motionen 1971: 74,
7. avslår motionen 1971: 145,
8. avslår motionen 1971: 396,
9. avslår motionen 1971: 44,
10. avslår motionen 1971: 257,
11. avslår motionen 1971: 498 i vad den avser skrivelse till Kungl. Maj:t rörande översyn av teletaxorna,
12. avslår motionen 1971: 954.

Statens järnvägar

4. **Statens järnvägars anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (s. 167–189) föreslagit riksdagen att *dels* för budgetåret 1971/72 under statens järnvägars fond anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag av 363 600 000 kr., *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad departementschefen förordat, behållningen på fonden för oregrerade kapitalmedelsförluster får anlitas för att täcka nedskrivning av statens järnvägars statskapital med 123 000 000 kr., *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en ordinarie tjänst i C 4 vid statens järnvägar.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 399 av herr Helén m. fl. vari hemställts att riksdagen i syfte att möjliggöra ökad anskaffning av godsvagnar beslutar höja investeringsramen för järnvägar m. m. med 10 milj. kr. och anvisar ett med 11 milj. kr. höjt investeringsanslag av 374 600 000 kr.,

dels motionen 1971: 969 av herr Wennerfors vari hemställts att riksdagen med ändring av 1952 års riksdagsbeslut hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av principen i kungörelsen 1952: 523 att valfri resebyrå kan anlitas för resor som bekostas av statsmedel,

dels motionen 1971: 968 av herr Wennerfors vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om att frågan om att omorganisera SJ:s reserbyråverksamhet till aktiebolag blir föremål för utredning,

dels motionen 1971: 929 av herr Hedén m. fl. vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t snarast utfärdar bestämmelser som ålägger SJ renhållningsskyldighet av järnvägsområdet samt att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder så att SJ på personvagnarna

snarast utbyter skyltarna »Kasta ej ut föremål som kan vålla brand eller annan skada» mot skyltar som avråder från all nedskräpning av banvalen.

Utskottet

Den av statens järnvägar för budgetåret 1971/72 föreslagna medelsförbrukningen om 451 milj. kr. har av departementschefen ansetts böra begränsas till 355 milj. kr. Med ianspråktagande av tillgängliga reservationsmedel samt under de i statsrådsprotokollet i övrigt angivna förutsättningarna kräver en sådan ram en medelsanvisning av 363,6 milj. kr. Den beräknade nedgången i den totala medelsförbrukningen i förhållande till innevarande budgetår sammanhänger med en förväntad minskning av investeringarna för Storstockholms lokaltrafik. I det av departementschefen förordade investeringsprogrammet ligger en ökad anskaffning av lok och godsvagnar. Investeringsramen bedöms i övrigt möjliggöra fortsatta investeringsinsatser i påbörjade och tidigare anmälda projekt.

I den förordade medelsförbrukningen ingår även investeringar för 13,06 milj. kr. i järnvägslinjer, tillhörande det ersättningsberättigade nätet, samt vissa medel för försvarsändamål.

Vid sin prövning av frågorna rörande *SJ:s investeringar under nästa budgetår* har utskottet funnit sig böra godta den förordade omslutningen av medelsförbrukningen liksom fördelningen på olika investeringsändamål samt beräkningen av anslagsbehovet. Härav följer att utskottet avstyrker yrkandet i motionen 1971: 399 om en höjning av investeringsramen med 10 milj. kr. samt däremot svarande ökning av investeringsanslaget med 11 milj. kr. I anslutning härtill må framhållas att det ytterligare medelsbehov för beställning av godsvagnar som förenämnda yrkande avser enligt utskottets uppfattning vid behov torde kunna tillgodoses genom en omdisponering av anslagsmedlen inom ramen för medelsförbrukningen samt ett eventuellt utnyttjande av den marginal om 10 % som förutsatts vid anslagsberäkningen. Såsom av punkten 1 i det föregående framgår har f. ö. för innevarande budgetår en ökning av ramen med 10 milj. kr. medgetts för investeringar i rullande materiel.

Utskottet tillstyrker jämväl departementschefens förslag att SJ, i likhet med vad som skett under de senaste budgetåren, även för nästa budgetår i bokföringen inom värdeminskningsskontot tillåts föra över högst 30 milj. kr. från delkontot för pensionsförpliktelser till slopningskontot i den mån behov därav föreligger. Vidare får SJ:s bokförda statskapital per den 30 juni 1971 skrivas ned med 123 milj. kr. och förräntningsplikten fr. o. m. innevarande budgetår sättas ned med ett be-

lopp som motsvarar räntan eller ca 8 milj. kr. Dessutom får inrättas vid SJ:s förvaltningssekretariat en ordinarie tjänst i C 4.

I motionen 1971: 969 har hernställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om sådan ändring av principen i SFS 1952: 523 att *valfri resebyrå* kan anlitas för resor som bekostas av statsmedel. Enligt nämnda kungörelse har den som finner sig böra anlita resebyrå vid resa i statens ärenden eller i verksamhet, för vilken kostnaderna helt eller till övervägande del ersätts av statsmedel, att vända sig till någon av statens järnvägars resebyråer, där detta kan ske utan olägenhet. Denna bestämmelse anser motionären strida mot rådande princip om konkurrens på lika villkor och vill därför ha den ändrad.

En motion i samma syfte behandlades senast förra året av tredje lagutskottet i dess av riksdagen godkända utlåtande nr 69. Utskottet framhöll därvid att det – eftersom statens företagsamhet bör ses som en enhet – vore naturligt att statsverkets egna resebyråer i första hand anlitas för resor som bekostas av statsmedel.

Trafikutskottet ansluter sig till denna uppfattning och avstyrker därför motionen.

Även den i motionen 1971: 968 aktualiserade frågan om *omorganisation av SJ:s resebyråverksamhet* till aktiebolag behandlades vid fjolårets riksdag. Statsutskottet framhöll därvid i sitt av riksdagen sedermera godkända utlåtande nr 144 att vissa skäl talade för ett överförande av SJ:s resebyråverksamhet till aktiebolagsform eller i vart fall till en form som vore bättre anpassad till verksamhetens karaktär och syften än den nuvarande verksformen. Härmed sammanhängande frågor syntes dock böra bedömas i ett större sammanhang såsom ju också skett inom affärsverksutredningen. I avvaktan på den prövning av dess förslag som påginge inom Kungl. Maj:ts kansli fann sig utskottet inte böra göra något uttalande i frågan och kunde inte heller finna någon särskild utredning av den art motionären föreslagit vara påkallad.

Trafikutskottet finner för sin del anledning inte föreligga att nu frångå riksdagens tidigare deklarerade uppfattning i frågan och avstyrker följaktligen motionen.

I motionen 1971: 929 har yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att bestämmelser snarast utfärdas som ålägger SJ *renhållningsskyldighet av järnvägsområden*. I anledning härav vill utskottet erinra om att tredje lagutskottet vid höstsessionen av 1970 års riksdag bl. a. behandlade frågan härom. Utskottet förklarade sig sålunda dela departementschefens i prop. 157 deklarerade uppfattning att åtgärder mot nedskräpning av järnvägsområden finge övervägas i annat sammanhang. Samtidigt framhölls av utskottet att prov påginge med slutna toalettsystem för järnvägsvagnar, varför det besvärligaste problemet i fråga om nedskräpningen utefter järnvägslinjerna kunde antas bli löst inom en inte

alltför avlägsen framtid. Allmänna beredningsutskottet hade tidigare under året (utl. nr 19) erinrat om nämnda försöksverksamhet och understrekat angelägenheten av att arbetet härmed påskyndades. Under hänvisning till sålunda redan gjorda uttalanden från riksdagens sida och då utskottet anser sig kunna förutsätta att Kungl. Maj:t följer utvecklingen på området samt låter vidta i anledning härav lämpliga åtgärder synes någon särskild framställning i ämnet från riksdagens sida f. n. ej erforderlig. Ej heller finner utskottet anledning föreligga att från riksdagens sida göra en framställning om att vissa skyltar i SJ:s personvagnar ändras i enlighet med motionärernas önskemål. Motionen avstyrks därför även i denna del.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1971: 399 till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 363 600 000 kr.,
2. bemyndigar Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet förordat behållningen på fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster får anlitas för att täcka nedskrivning av statens järnvägars statskapital med 123 000 000 kr.,
3. bemyndigar Kungl. Maj:t att vid statens järnvägar inrätta en ordinarie tjänst i C 4,
4. avslår motionen 1971: 969,
5. avslår motionen 1971: 968,
6. avslår motionen 1971: 929.

Luftfartsverket

5. **Luftfartsverkets anslagsbehov.** Kungl. Maj:t har (s. 190–206) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1971/72 under luftfartsverkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag av 65 100 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971: 934 av herr Hörberg m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att luftfartsverket får i uppdrag att utreda möjligheterna för ett tidigareläggande av byggandet av Härryda flygplats,

dels motionen 1971: 920 av herr Clarkson m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådana åtgärder från luftfartsverkets sida att banbelysningen vid flygplatser lydande under detta hålles tänd mellan solens nedgång och uppgång,

dels motionen 1971: 919 av herr Clarkson och fru Sundberg vari hem-

ställtts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående allmänflygets vidare utveckling,

dels motionen 1971: 411 av herr Wirmark m. fl. vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag om bildande av ett bolag för Arlanda flygplats i enlighet med vad som i motionen anförts,

dels motionen 1971: 917 av herr Brundin m. fl. vari hemställtts att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en utredning med uppgift att utarbeta förslag till etablerande av statligt-kommunala bolag för Arlanda respektive Härryda flygplatser,

dels motionen 1971: 208 av herr Nilsson i Agnäs vari yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om översyn syftande till en statlig passageraravgift för resenärer flygsträckan Umeå-Vasa motsvarande den som gäller Danmark:resenärer Malmö-Köpenhamn.

Utskottet

Under förevarande punkt har departementschefen inledningsvis erinrat om att luftfartsverkets rörelseresultat bedöms komma att utvecklas i sådan riktning att något statligt driftbidrag inte behövs fr. o. m. budgetåret 1971/72. Något anslag för ändamålet har således inte längre upptagits. Riksdagen har också – redan tidigare – beslutat att de kommuner som lämnar investeringsbidrag till de statliga trafikflygplatserna fr. o. m. budgetåret 1971/72 skall få ersättning för sina bidrag omfattande både ränta och avskrivning (prop. 1970: 200, SU 225, rskr. 440).

För budgetåret 1971/72 har luftfartsverket räknat med en total investeringsomslutning om 124,5 milj. kr. varav 102,9 milj. kr. för arbeten som förutsätter medverkan från kommuner enligt de normer för vilka redogjorts i prop. 1967: 57 (s. 48). Efter avdrag för kommunernas andel av kostnaderna uppgår statens del av det totala investeringsbeloppet till 85,8 milj. kr. Departementschefen har ansett sig böra förordna en investeringsram av 71,4 milj. kr. Detta motsvarar den statliga andelen av en investeringsvolym av sammanlagt 103,3 milj. kr.

Den beräknade investeringsvolymen medger en planenlig fortsättning av arbetena med den nya flygplatsen i malmöregionen (Malmö-Sturup). I investeringsvolymen ingår 18 milj. kr. för bl. a. fortsatt utrednings- och projekteringsarbete beträffande Arlanda flygplats samt 10,6 milj. kr. för arbeten på den särskilda anläggningen för chartertrafik, som skall avlasta nuvarande stationsbyggnad tills det nya stationsområdet blivit färdigt. För fortsatt utrednings- och projekteringsarbete avseende ny flygplats i göteborgsregionen har också medel beräknats.

Utskottet kan för sin del godta den av Kungl. Maj:t förordade investeringsomslutningen för luftfartsverkets del. Likaledes tillstyrker utskottet den föreslagna fördelningen på olika utgiftsändamål samt an-

slagsberäkningen. Vad departementschefen under förevarande punkt i övrigt anfört beträffande de skilda investeringsobjekten under nästa budgetår samt den nya trafikledarskolan i Sturup har inte gett utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

I statsrådsprotokollet erinras också om den i fjolårets statsverksproposition redovisade preliminära överenskommelse som träffats med berörda kommunala intressenter om avveckling av Torslanda flygplats samt anläggande av en ny allmän flygplats i trakten av Härryda. Under hand har en sammanfattande redovisning av Härrydaprojektet utarbetats inom kommunikationsdepartementet (stencil K 1970: 3) och remissbehandlats. Mot bakgrund av de positiva synpunkter på förläggning av den nya flygplatsen som därvid framkommit förklarar sig departementschefen – om riksdagen inte har något att erinra – ämna begära Kungl. Maj:ts godkännande av föreliggande preliminära överenskommelse i ämnet. Utskottet tillstyrker för sin del att så sker samt får i anledning av motionen 1971: 934 om *tidigareläggandet av byggandet av Härryda flygplats* anföra följande.

Motionärerna har bl. a. framhållit att – med den utveckling som såväl passagerarantal, flygfrakt och flygplanstyper beräknas få – Torslanda flygplats inte kommer att kunna klara av Göteborgsregionens trafik längre än till ungefär 1975 medan planerna för byggandet av Härryda storflygplats siktar till ett färdigställande av huvudbanan 1977 och tvärbanan först 1980. Dyrbara kortsiktiga investeringar torde därför bli nödvändiga för att kunna upphålla erforderlig trafik på Torslanda. Även utskottet anser risk föreligga att så blir fallet. För undvikande härav och för att det förutsedda trafikbehovet på de båda flygplatserna skall kunna tillgodoses på ett rimligt sätt finner utskottet det vara angeläget att Kungl. Maj:t låter undersöka och tar till vara de möjligheter som kan föreligga att tidigarelägga utbyggnaden av Härryda flygplats.

Vad utskottet härom anfört bör av riksdagen ges Kungl. Maj:t till känna.

I motionen 1971: 920 har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhänga om sådana åtgärder från luftfartsverkets sida att *banbelysningen vid flygplatser* lydande under verket hålles tänd mellan solens nedgång och uppgång. Enligt vad som upplysts utskottet har härmed sammanhängande frågor tidigare ingående behandlats inom verket och även mellan verket och allmänflygets representanter. Som följd härav utfärdade luftfartsverket vid årsskiftet 1969/70 bestämmelser innebärande att flygplatsbelysningen på de av verkets flygplatser, där trafikledning inte kontinuerligt är i tjänst, kan beställas i förväg i samband med förberedelserna för en flygning. Särskilda kostnader härför debiteras f. n. ej. Värdet av en tänd, lågintensiv flygplatsbelysning såsom navigeringshjälpmedel för allmänflyget anses av flera skäl inte böra överdrivas. Från luftfartsinspektionens sida har sålunda den uppfattningen uttalats

att det f. n. från flygsäkerhetssynpunkt inte synes motiverat att hålla banbelysning tänd i större omfattning än vad nu är fallet.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen i fråga.

I anledning av yrkandet i motionen 1971: 919 om utredning angående *allmänflygets vidareutveckling* får utskottet anföra följande.

I skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 351) gav 1969 års riksdag till känna vad statsutskottet i dess utlåtande nr 159 anført rörande en översiktlig plan för inrikesflygets fortsatta utbyggnad m. m. Utskottet framhöll därvid att vid prövningen av de i utlåtandet berörda spörsmålen även de med allmänflyget och dess utveckling sammanhängande frågorna borde beaktas. Kungl. Maj:t har sedermera uppdragit åt luftfartsverket att – i huvudsaklig överensstämmelse med en inom kommunikationsdepartementet utarbetad promemoria – utarbeta normer och anvisningar till grund för flygplatsplaneringen ävensom i anslutning härtill verkställa översyn av vissa författningsbestämmelser på luftfartsområdet. I fråga om bedömningar som sammanhänger med trafikbehovens omfattning och inriktning samt med arbetsfördelningen mellan olika trafikmedel i fråga om tillgodoseendet av trafikbehoven erinras i promemorian om det utredningsarbete, som genom en särskild arbetsgrupp inom kommunikationsdepartementet inletts för att skapa bättre betingelser för en övergripande trafikplanering på det regionala planet.

Då även de av motionärerna aktualiserade frågorna torde komma att prövas i anslutning härtill synes någon särskild framställning i ämnet från riksdagen ej påkallad, varför motionen avstyrks av utskottet.

I motionen 1971: 411 har yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om förslag om bildande av ett *bolag för Arlanda flygplats*. Vidare har i motionen 1971: 917 yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att en utredning tillsätts med uppgift att utarbeta förslag till etablerande av *statligt-kommunala bolag för Arlanda och Hürryda flygplatser*.

Utskottet vill i anledning av nämnda yrkanden erinra om det av 1967 års riksdag fattade beslutet angående riktlinjer för luftfartsverkets verksamhet och organisation (prop. 57, SU 107, rskr. 267). Detta beslut kompletterades vid 1970 års riksdag genom godkännande av Kungl. Maj:ts förenämnda prop. 200 angående riktlinjer för ersättning till kommuner för bidrag till investeringar i primärflygplatser. De nämnda besluten får i sin tur ses som ett fullföljande av 1963 års riksdagsbeslut rörande den statliga trafikpolitiken.

Ett förverkligande av motionärernas intentioner skulle uppenbarligen innebära ett frångående av de sålunda antagna principerna för luftfartens finansiering och kostnadstäckning, vilket trafikutskottet för sin del inte kan tillstyrka. De båda motionerna avstyrks därför.

Under hänvisning till innebörden av de förenämnda principerna avstyrks jämväl yrkandet i motionen 1971: 208 att riksdagen hos Kungl.

Maj:t begär en översyn syftande till en ändring av *passageraravgiften* för flygresenärer på sträckan *Umeå-Vasa*.

Utskottet hemställer
att riksdagen

1. till *Flygplatser m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 65 100 000 kr.,
2. i anledning av motionen 1971: 934 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande utbyggnaden av Härryda flygplats,
3. avslår motionen 1971: 920,
4. avslår motionen 1971: 919,
5. avslår motionerna 1971: 411 och 1971: 917,
6. avslår motionen 1971: 208.

Statens utlåningsfonder

6. **Statens lånefond för den mindre skeppsfarten.** Kungl. Maj:t har (s. 207–231) föreslagit riksdagen att *dels* godkänna i statsrådsprotokollet förordade riktlinjer för det framtida stödet till den mindre skeppsfarten, *dels* under statens utlåningsfonder anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag av 1 000 kr.

Utskottet

I statsrådsprotokollet har departementschefen – i anslutning till det av småskeppsfartsutredningen avgivna betänkandet – tagit upp frågan om formerna för ett fortsatt stöd till den mindre skeppsfarten och de allmänna villkor som bör förknippas härmed. I anslutning härtill konstateras att en successiv ökning av fartygsstorleken skett i takt med kraven på ökad produktivitet inom näringen. Departementschefen, som finner att vägande skäl talar för en fortsatt på den mindre skeppsfarten inriktad långivning, föreslår att en sådan långivning ges en i viss mån ändrad utformning, så att den på ett bättre sätt än hittills kompletterar det kreditstöd som lämnas skeppsfarten i andra former, och att den byggs ut med en till näringens behov anpassad rådgivning och konsultverksamhet. I enlighet härmed förordas bl. a. att dräktighetsgränsen för lån nu slopas. I stället bör långivningen mera allmänt inriktas på den mindre företagsamheten inom rederinäringen, varvid avgränsningen får ske utifrån en sammanvägd bedömning av olika faktorer som motiverar ett kreditstöd. Vidare bör lånebestämmelserna utformas så att huvudinriktningen klart blir mot de högre risklägena med en därtill marknadsanpassad ränta och en låntid som i princip begränsas till tio år.

Utskottet har vid sin prövning av berörda frågor funnit de uppdragna riktlinjerna för det framtida stödet till den mindre skeppsfarten kunna godtas samt tillstyrker vidare att det föreslagna investeringsanslaget av 1 000 kr. anvisas för budgetåret 1971/72.

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. godkänner de riktlinjer för det framtida stödet till den mindre skeppsfarten som departementschefen förordat i statsrådsprotokollet,

2. till *Statens lånefond för den mindre skeppsfarten* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Fonden för låneunderstöd

7. **Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1970/71.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (s. 232) och hemställer

att riksdagen till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1970/71* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.

Diverse kapitalfonder

Statens vägverks förrådsfond

8. **Vägmaskiner m. m.** Kungl. Maj:t har (s. 233–238) föreslagit riksdagen att *dels* under statens vägverks förrådsfond för budgetåret 1971/72 anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag av 56 200 000 kr., *dels* medge att statens vägverk lämnas i statsrådsprotokollet angivet beställningsbemyndigande.

Utskottet

För investeringarna i statens vägverks förrådsfond föreslår departementschefen för budgetåret 1971/72 en medelsförbrukningsram av 56,2 milj. kr. vilket i förhållande till vägverkets förslag innebär en minskning med 30,6 milj. kr.

Utskottet tillstyrker det sålunda framlagda förslaget rörande investeringarna i förrådsfonden för budgetåret 1971/72. Vad departementschefen därvid anfört och förordat har inte gett utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Utskottet tillstyrker vidare att statens vägverk erhåller ett i förhållande till innevarande budgetår oförändrat beställningsbemyndigande om 30 milj. kr. för leveranser till maskincentralförrådet under budgetåret 1974/75.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

1. till *Vägmaskiner m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 56 200 000 kr.,
2. medger att statens vägverk lämnas i statsrådsprotokollet förordat beställningsbemyndigande.

Sjöfartsverkets fond

9. **Sjöfartsmateriel m. m.** Kungl. Maj:t har (s. 238–243) föreslagit riksdagen att *dels* under sjöfartsverkets fond för budgetåret 1971/72 anvisa i statsrådsprotokollet angivet investeringsanslag av 12 200 000 kr., *dels* medge att sjöfartsverket lämnas i statsrådsprotokollet angivna beställningsbemyndiganden.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1971:951 av herr Norrby i Akersberga m. fl. vari yrkats att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t om förslag till organisation av räddningstjänst på Gotland enligt de riktlinjer som anges i motionen,

dels motionen 1971:955 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av kommunikationsdepartementets huvudtitel måtte beträffande förstärkning av isbrytarservicen beakta vad i denna motion anförts.

Utskottet

För investeringarna i sjöfartsverkets fond föreslår departementschefen för budgetåret 1971/72 en ram för medelsförbrukningen om 12,8 milj. kr. Härav belöper 9 milj. kr. på objektgruppen sjösäkerhet och 2,4 milj. kr på utrustning för sjökartläggning. Under objektgruppen isbrytarfartyg tas upp ett belopp av 1,4 milj. kr. avseende en ny isbrytare.

Utskottet har funnit sig kunna godta den förordade ramen om 12,8 milj. kr. för medelsförbrukningen under nästa budgetår samt anslagsberäkningen. Vidare tillstyrker utskottet att sjöfartsverket erhåller beställningsbemyndiganden avseende dels ny isbrytare, dels leveranser av sjöfartsmateriel under budgetåret 1973/74. Utskottet lämnar också utan erinran vad departementschefen anförut rörande den av vattenfallsverket förordade utbyggnaden av Trollhätte kanal.

I statsrådsprotokollet redovisas i korthet ett av sjöfartsverket avgivet förslag till en begränsad *utbyggnad av Södertälje kanal*. Enligt departementschefen har det framlagda utredningsmaterialet inte övertygat honom om att projektet har den säkra lönsamhet, att det – vid en priorite-

ring med andra angelägna investeringsändamål – f. n. bör komma till stånd. Departementschefen förklarar sig med hänsyn härtill inte beredd att tillstyrka några investeringsmedel för ändamålet. I motionen 1971: 496 har i anledning härav hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att frågan om Mälarledens fördjupning snarast tas upp till behandling enligt sjöfartsverkets förslag. Några anslagsmedel för nästa budgetår begärs dock inte. Utskottet återkommer framdeles till berörda fråga i samband med behandlingen av förenämnda motion.

I motionen 1971: 951 har föreslagits att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att den nyligen tillsatta utredningen för översyn av sjöräddningens organisation m. m. får i uppdrag att skyndsamt utreda och föreslå en räddningstjänstorganisation på Gotland. Utskottet kan i och för sig ansluta sig till de i motionen anförda synpunkterna. I utredningens uppdrag torde dock ingå att ta upp frågor av just det slag motionärerna aktualiserat, varför någon särskild framställning i ämnet från riksdagens sida ej synes erforderlig. Motionen avstyrks därför.

I motionen 1971: 955 har hemställts att riksdagen beträffande förstärkning av isbrytarservicen beaktar vissa av motionärerna framförda önskemål. Kungl. Maj:ts förslag beträffande nytt isbrytarfartyg torde emellertid innebära bifall till sjöfartsverkets framställning i berörda del samt därmed enligt vad utskottet erfarit även ett tillgodoseende av motionärens syften. Någon särskild åtgärd i ämnet från riksdagens sida synes sålunda ej heller i detta fall påkallad, varför motionen avstyrks.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen

1. till *Sjöfartsmateriel m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 12 200 000 kr.,
2. medger att sjöfartsverket lämnas de i statsrådsprotokollet förordade beställningsbemyndigandena,
3. avslår motionen 1971: 951,
4. avslår motionen 1971: 955.

Stockholm den 23 februari 1971

På trafikutskottets vägnar
SVEN GUSTAFSON

Närvarande: herrar Gustafson i Göteborg (fp), Mellqvist (s), Johansson i Norrköping (s), Dahlgren (c), Lindahl (s), Lothigius (m), Hjorth (s), Persson i Heden (c), Hugosson (s), Sellgren (fp), Rosqvist (s), Brundin (m), Lindberg (s), Håkansson (c) och Magnusson i Kristinehamn (vpk).

Reservationer1. vid *punkten 1* (Investeringsplan för kommunikationsverken m. m.)

beträffande *minskning av medelsanvisningen* av herrar Lothigius (m) och Brundin (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 3 börjar med »Utskottet vill» och på s. 4 slutar med »i fråga» bort ha följande lydelse:

»I likhet med motionärerna finner utskottet den av Kungl. Maj:t vid anslagsberäkningen föreslagna marginalen om 10 % obehövlig och ur budgettekniska synpunkter olämplig. Skulle mot förmodan ett trängande anslagsbehov uppstå bör detta i stället tillgodoses genom förslag på tilläggsstat, varigenom riksdagen får möjligheter att i sedvanlig ordning pröva de ifrågasatta anslagens behövlighet. På sålunda anförda skäl och med beaktande i princip jämväl av vad motionärerna i övrigt anfört tillstyrker utskottet motionärernas yrkande om en sammanlagd minskning med 114 milj. kr. av anslagen under här ifrågavarande fonder.»

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen med bifall till motionen 1971:946 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande investeringsplan för kommunikationsverken m. m.»

2. vid *punkten 4* (Statens järnvägars anslagsbehov)

a. beträffande *SJ:s investeringar under nästa budgetår* av herrar Gustafson i Göteborg (fp) och Sellgren (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 11 som börjar med »Vid sin» och slutar med »rullande materiel» bort ha följande lydelse:

»Vid sin prövning av frågorna rörande SJ:s investeringar under nästa budgetår har utskottet funnit en höjning av ramen för medelsförbrukningen böra ske i enlighet med de yrkanden som framförts i motionen 1971:399. Det är som motionärerna därvid framhållit otillfredsställande att SJ fått avstå från godstransporter på grund av den brist på godsvagnar som rått de senaste åren. En eftersläpning av kapacitetsutbyggnaden i förhållande till trafikefterfrågan i fråga om den rullande materielen innebär att SJ:s möjligheter att hävda sig i konkurrensen med andra transportmedel försämras. Det torde emellertid som motionärerna framhållit stå klart att spårbunden trafik har stora konkurrensmöjligheter vid godstransporter på längre avstånd. Utskottet delar uppfattningen att transporterna på järnväg bör stimuleras i syfte att minska trängseln på vägarna och därmed också olycksriskerna. Med hänsyn härtill och under hänvisning jämväl till vad i motionen i övrigt anförts finner utskottet medelsförbrukningen för nästa budgetår böra höjas till 365 milj. kr. och investeringsanslaget till 374,6 milj. kr. Fördelningen i övrigt på de olika investeringsändamålen anser sig utskottet kunna godta.»

dels utskottets hemställan under 1. bort ha följande lydelse:

»1. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1971: 399 till *Järnvägar m. m.* för budgetåret 1971/72 anvisar ett investeringsanslag av 374 600 000 kr.,»

b. beträffande *rätt att anlita valfri resebyrå* av herrar Lothigius (m) och Brundin (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med »En motion» och slutar med »därför motionen» bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill inledningsvis erinra om att konkurrensbegränsningslagen har till syfte att främja en från allmän synpunkt önskvärd konkurrens inom näringslivet. Den bakomliggande tanken är att konkurrensen i sig innebär en viss garanti för en från allmän synpunkt förmånlig utveckling av priser och verkningsförmåga inom näringslivet. Denna tankegång är också bärande för den statliga upphandlingsverksamheten. Sålunda åligger det myndigheterna att vid upphandling för statens behov anta det anbud som är att anse såsom för staten förmånligast. Det förhållandet att det bland anbudsgivarna förekommer ett statligt företag skall inte inverka på den affärsmässiga bedömningen. Anlitande av resebyrå vid resa i statens ärenden får anses utgöra en form av statlig upphandling. Enligt utskottets mening bör därför den princip om konkurrens på lika villkor som gäller vid statlig upphandling i allmänhet också gälla vid anskaffning av resor.

Mot bakgrund av vad sålunda anförts anser utskottet att kungörelsen om skyldighet att anlita statens järnvägars resebyrå vid resa i statens ärenden innebär en konkurrensbegränsning inom resebyråbranschen som inte är förenlig med den nutida näringslagstiftningens allmänna inriktning. På grund härav och då det är angeläget att resebyråbranschen får den stimulans som fri konkurrens medför bör kungörelsen ändras.»

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

»4. med bifall till motionen 1971: 969 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande ändring av principen i kungörelsen (1952: 523) om anlitande av statens järnvägars resebyråer vid vissa resor.»

c. beträffande *omorganisation av SJ:s resebyråverksamhet* av herrar Lothigius (m) och Brundin (m) som anser att

dels den del i utskottets yttrande på s. 12 som börjar med »Även den» och slutar med »följaktligen motionen» bort ha följande lydelse:

»I motionen 1971: 968 har frågan om att omorganisera SJ:s resebyråverksamhet till aktiebolag ånyo aktualiserats.

Enligt utskottets mening talar starka skäl för att bereda ett företag med den servicekaraktär som SJ:s resebyråverksamhet har möjlighet att arbeta i smidigaste tänkbara form. En sådan frihet krävs framför allt för att kunna bjuda enskilda företag i branschen effektiv konkurrens. En

ombildning till aktiebolag har ju också SJ tidigare begärt. Utskottet kan för sin del inte finna skäl föreligga att avvakta de mera långsiktiga bedömanden som affärsverksutredningens betänkande kan ge anledning till innan beslut fattas i den begränsade frågan om resebyråverksamhetens företagsform. Under hänvisning härtill biträder utskottet motionärens yrkande om utredning i ämnet.

Vad av utskottet härom anförts bör av riksdagen ges Kungl. Maj:t till känna.»

dels utskottets hemställan under 5. bort ha följande lydelse:

»5. med bifall till motionen 1971: 968 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anført beträffande utredning om en omorganisation av SJ:s resebyråverksamhet.»

3. vid *punkten 5* (Luftfartsverkets anslagsbehov) beträffande *statligt-kommunala bolag för Arlanda och Härryda flygplatser* av herrar Lothigius (m) och Brundin (m), som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med »Utskottet vill» och slutar med »avstyrks därför» bort ha följande lydelse:

»Såsom framhållits i motionerna har i en rad länder i Västeuropa bildats särskilda bolag för byggande och drift av flygplats med övervägande internationell trafik. Flera skäl kan anföras för detta. Utvecklingen av de svenska internationella flygplatserna har varit beroende av det kapital som i den statliga kapitalbudgeten har tilldelats luftfartsverket. Få flygplatser torde i alla avseenden vara så primitiva som Arlanda, Bulltofta och Torslanda. Utländska resenärer förvänas över hur ett land med så hög standard som Sverige har kunnat släpa efter i utvecklingen så som skett på detta område. Flygplatserna är ofta den första bilden de får av Sverige, och den kan näppeligen göra dem sympatiskt inställda till vårt land. Flygtransporten är en del av näringslivets kommunikationsvägar. Inte minst fraktflygets utveckling gör det angeläget att näringslivets intressen tillvaratas på ett bättre sätt än hittills.

Genom bildande av stats-kommunala bolag ges möjlighet att på ett bättre sätt än via luftfartsverket anskaffa erforderligt kapital för investeringar. Sådana bolag torde också arbeta effektivare än ett statligt verk och samtidigt smidigare anpassa verksamheten till den internationella utvecklingen. Genom den av motionärerna föreslagna bolagsbildningen har samhället tillräcklig kontroll, och eventuella vinstmedel kan användas för vidareutveckling av flygplatsen.

Vad utskottet härom anført bör av riksdagen ges Kungl. Maj:t till känna.»

dels utskottets hemställan under 5. bort ha följande lydelse:

»5. i anledning av motionen 1971: 411 och med bifall till motionen 1971: 917 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad

utskottet anfört beträffande bildande av statskommunala bolag för Arlanda och Härryda flygplatser.»

Särskilt yttrande

vid *punkten 5* (Luftfartsverkets anslagsbehov) beträffande motionerna 1971: 411 och 1971: 917 om *stalligt-kommunala bolag för Arlanda och Härryda flygplatser* av herrar Gustafson i Göteborg (fp) och Sellgren (fp) som anfört:

»Ett bifall till motionerna 1971:411 och 1971:917 skulle bryta sönder 1967 års luftfartspolitiska principer. En framtida revision av dessa principer måste föregås av ett omfattande och allsidigt utredningsarbete från såväl allmänna luftfartspolitiska som regionalpolitiska utgångspunkter.»